

Postanowienie z dnia 12 maja 2006 r., V CSK 52/06

Wpisu hipoteki przymusowej zwykłej na podstawie decyzji określonej w art. 35 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.) nie można dokonać bez dołączenia przez wnioskodawcę tytułu wykonawczego.

Sędzia SN Zbigniew Strus (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Mirosław Bączyk

Sędzia SN Hubert Wrzeszcz

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu Skarbowego w S. przy uczestnictwie Przedsiębiorstwa Remontowo-Handlowego "B.", sp. z o.o. w K. o wpis hipoteki przymusowej zwykłej, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 12 maja 2006 r. skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 2 sierpnia 2005 r.

oddalił skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Przedmiotem zaskarżenia jest postanowienie Sądu Okręgowego oddalające apelację Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu Skarbowego od postanowienia odmawiającego wpisu hipoteki przymusowej zwykłej, obciążającej użytkowanie wieczyste dziesięciu nieruchomości uczestnika oraz znajdujące się na nich budynki i budowle. Do wniosku organu podatkowego dołączono sześć „prawomocnych” decyzji orzekających o odpowiedzialności podatkowej uczestnika jako osoby trzeciej, z tytułu nabycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa od podatnika zalegającego z podatkiem od towarów i usług.

Sąd Rejonowy prowadzący księgę wieczystą stwierdził, że decyzje dołączone do wniosku nie były zaopatrzone w „klauzulę ostateczności”, dlatego zgodnie z art. 111 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst:

Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm. – dalej: "u.k.w.h.") wnioskodawca mógł domagać się wpisu hipoteki przymusowej kaucyjnej, a nie zwykłej, istniała zatem przeszkoda do uwzględnienia wniosku (art. 626⁹ k.p.c.). Sąd Okręgowy rozpoznający apelację wnioskodawcy podzielił zapatrywanie Sądu wieczystoksięgowego dotyczące braku wymienionej wyżej klauzuli, a ponadto stwierdził, że hipoteka przymusowa zwykła może być wpisana na podstawie administracyjnego tytułu wykonawczego, którego wnioskodawca nie przedłożył.

W skardze kasacyjnej Skarb Państwa – Naczelnik Urzędu Skarbowego w S. zarzucił naruszenie art. 111 u.k.w.h., art. 7 Konstytucji i art. 120 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm. – dalej: "Ord.pod."), a także naruszenie przepisów postępowania – art. 130, 626⁸ i 626⁹ k.p.c. Motywem skargi jest zapatrywanie, że w postępowaniu o wpis hipoteki przymusowej zwykłej przepisy prawa nie nakładają na skarżący organ obowiązku dołączania tytułu wykonawczego, tym bardziej, że cechą wykonalności w postępowaniu podatkowym mają decyzje ostateczne i nieostateczne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Artykuł 398¹³ § 1 k.p.c. określa granice kognicji Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym m.in. do podstaw skargi. Ponieważ według treści skargi w części dotyczącej jej podstaw, istota zagadnienia prawnego sprowadza się do wykładni art. 111 u.k.w.h., należy stwierdzić, że wskazany przepis nie określa podstawy wpisu żądanej we wniosku hipoteki, a wykładnia *a contrario*, prowadząca skarżącego do wniosku o nieuzasadnionym wymaganiu sądu prowadzącego księgę wieczystą dołączenia zarówno tytułu wykonawczego, jak i „klauzuli ostateczności”, jest niewystarczająca. Skarżący nie wymienił w ramach podstawy skargi przepisu zawierającego normę pozytywną określającą przesłanki wpisu hipoteki przymusowej zwykłej, w uzasadnieniu skargi jednak wywiódł, że stosownie do art. 35 § 2 Ord.pod. podstawą wpisu jest decyzja doręczona, ostateczna lub nieostateczna. W związku z tym dochodzi do wniosku, że decyzja ostateczna „tym bardziej” uprawnia do wpisu hipoteki przymusowej zwykłej.

Oceniając skargę kasacyjną zarówno w aspekcie przytoczonej podstawy jak też jej uzasadnienia, należy najpierw wskazać, że wpis hipoteki przymusowej jest określany mianem czynności egzekucyjnej. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę podzielił zastrzeżenia wobec utożsamiania tego zdarzenia z postępowaniem egzekucyjnym *sensu stricto*, prowadzącym bezpośrednio do

spieniężenia przedmiotu egzekucji i zaspokojenia wierzyciela, ale uwzględniając przymusowość, wpływ na stan prawny i wartość handlową nieruchomości, domniemanie istnienia wierzytelności (art. 71 u.k.w.h.), wyłączenie ograniczeń odpowiedzialności spadkobiercy (art. 74 u.k.w.h.), ułatwienia w egzekucji (art. 1036 k.p.c.), nie można odmówić trafności określeniu wpisu jako postępowania egzekucyjnego *sensu largo* oraz wymaganiu, aby stosować do niego zasady tego postępowania.

Do przedstawionej konstatacji należy dodać uwagę, że wpis hipoteki – również na wniosek organu uprawnionego do wszczęcia postępowania egzekucyjnego w administracji – jest dokonywany w postępowaniu cywilnym. Nie pozostaje to bez znaczenia w rozpoznawanej sprawie, ponieważ do wszczęcia cywilnego postępowania egzekucyjnego konieczny jest akt złożony z tytułu egzekucyjnego stwierdzającego istnienie wierzytelności oraz klauzuli wykonalności potwierdzającej skuteczność i zapewniającej ochronę wierzyciela przez kompetentne organy państwa. Odstępstwo od tej zasady musiałyby wynikać z wyraźnych przepisów prawa.

Wnioskodawca wskazał, że określenie w art. 35 § 2 Ord.pod. decyzji jako podstawy wpisu jest związane z jej wykonalnością (art. 224 Ord.pod.) i przez to wystarczające, pominał jednak okoliczności osłabiające tę argumentację, a mianowicie, że przepisy Ordynacji podatkowej w ogóle nie rozróżniają dwoistości hipoteki przymusowej, gdyby więc uznać je za unormowanie wystarczające (pełne), o rodzaju hipoteki decydowałby przypadek. Ponadto eksponowana wykonalność decyzji ostatecznych i nieostatecznych doznaje istotnego ograniczenia (wstrzymanie wykonania). Wnioskodawca pominał też formalną rangę administracyjnego tytułu wykonawczego, zawierającego informację o ostatecznym charakterze decyzji podatkowej w miejscu przeznaczonym do opisanie podstawy obowiązku podatkowego. Merytoryczne znaczenie tytułu polega na tym, że w razie konkretyzowania należności podatkowej przez wydanie decyzji ustalającej zobowiązanie lub określającej wysokość należności, tytuł wykonawczy nie tylko uprawnia do wszczęcia egzekucji, ale jest też dowodem braku przeszkód do jej prowadzenia. Zmiany Ordynacji podatkowej dokonane ustawą z dnia 30 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 143, poz. 1199), zwłaszcza wprowadzenie w pewnym zakresie obowiązku wstrzymania wykonalności decyzji podatkowych, wskazują na

zwiększenie ochrony podatników przed skutkami rozstrzygnięć błędnych. Wymagają tego nie tylko standardy państwa prawa, ale i względy pragmatyczne, tj. konieczność unikania zdarzeń nieodwracalnych mogących wyrządzić poważne szkody, których koszty ponosi całe społeczeństwo (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., III CZP 125/05, OSNC 2006, nr 12, poz. 194). Okoliczność ta ma również znaczenie dla wykładni unormowania przyjętego w art. 35 Ord.pod. odnośnie do podstaw wpisywania hipoteki przymusowej zwykłej. Okazuje się, że akt ten nie zawiera autonomicznej i pełnej regulacji (np. w zakresie postępowania dotyczącego wpisu) oraz nie uwzględnia konsekwencji podziału hipotek na zwykłe i kaucyjne, mimo że kwalifikacja ta jest istotna dla odzwierciedlenia stanu prawnego przedmiotu hipoteki (nieruchomości i innych) przejawiającego się również w obciążeniach.

Tytuł wykonawczy jako samoistna podstawa wpisu jest wymieniony w art. 35 § 2 pkt 2 Ord.pod., lecz jako przepis wyjątkowy dotyczący sytuacji, w której zobowiązanie podatkowe powstaje z mocy ustawy bez potrzeby wydawania jakiegokolwiek decyzji. Ponownie trzeba stwierdzić, że argumentacja *a contrario* oparta na przepisie wyjątkowym nie daje podstaw do zanegowania unormowania podstawowego dla postępowania o wpis, zawartego w art. 109 u.k.w.h. Dlatego wpis hipoteki przymusowej zabezpieczającej należności podatkowe ustalone lub określone w decyzji ostatecznej wymaga dołączenia tej decyzji oraz tytułu wykonawczego stwierdzającego jej ostateczność. Pozwala na to normatywnie określona treść tytułu wykonawczego wydanego na podstawie art. 27 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 229, poz. 1954 ze zm.). Podzielając zarzuty skargi o braku podstaw do stwierdzenia ostateczności w postępowaniu administracyjnym lub podatkowym, nie można zgodzić się z sugestią, że właściwość tę ma oceniać sąd wieczystoksięgowy, gdyż byłoby to sprzeczne z jego wąsko określoną kognicją, a ponadto wymagałoby badania akt postępowania podatkowego

Przedstawiony kierunek wykładni uwzględniający wymagania przewidziane w art. 109 u.k.w.h. w postępowaniu o wpis hipoteki przymusowej zwykłej uzyskał potwierdzenie również w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 28 października 2004 r., III CZP 33/04 (OSNC 2005, nr 3, poz. 43).

Uznając, że zaskarżone postanowienie odpowiada prawu i nie znajdując podstawy usprawiedliwiającej skargę kasacyjną, Sąd Najwyższy oddalił ją (art. 398¹⁴ k.p.c.).